

„A gregorián ének” című könyv a „Musik im Gottesdienst” – az alábbiakban bemutatott funkciójú – kézikönyv egyik fejezete, amely a külföldi gregorián kutatások alapján íródott, és olyan új szempontú megközelítést mutat be a szöveg és neuma kapcsolatában, amely a magyar nyelvű gregorián szakirodalomban még nem található meg.

Szerzője Luigi Agustoni (1917 – 2004; Milánóban, majd Rómában, a Musica Sacra pápai egyetemen a gregorián ének tanára, a Nemzetközi Gregorián Társaság [AISGre; megalakult: 1975. Róma] alapító tagja és választott elnöke haláláig), aki egyike volt az első kutatóknak, aki társaival a régi kódexekben a dallamra vonatkozó grafikai jeleket (a neumákat) összehasonlító elemzésnek vetette alá, és így tárta föl azok logikáját és az interpretációra vonatkozó értelmezését. Ez az írás egy kutatócsoport húszéves munkájának a tanítási és a liturgiai gyakorlatban is kipróbált eredményét prezentálja. Megírásában közreműködött Johannes B. Göschl, Godehard Joppich és Heinrich Rumphorst.

A „Musik im Gottesdienst” első kiadása 1983-ban jelent meg, amelynek az „A gregorián ének” című fejezete kipróbált és jól bevált szakirodalom az oktatásban is. A könyv – amelyet a ConBrio Verlags Gesellschaft Regensburg adott ki – a katolikus egyházzenei alapképzés kézikönyve. Ennek nevezett fejezetéből tanítják a gregorián éneket a német nyelvterület rangos egyetemlein, főiskoláin, konzervatóriumaiban és egyházzenei, illetve gregorián kurzusain, például Bécsben, Grazban, Salzburgban, Münchenben, Essenben, Stuttgartban, és a Regensburgi Pápai Egyetemen is. Mi az 1993-as bővített, az újabb kutatások eredményeit is beépítő kiadás fejezetét adtuk a szakavatott fordító kezébe.

A gregorián ének az európai zenei kultúra alapja. Ebből fejlődött ki a többszólamúság, amely kiindulópontként még évszázadokig csakis a gregorián énekhez ragaszkodott és a későbbiekben is gyakran merített gazdag tárházából. A XIX. század új kivirágzását hozza, így a romantikus szerzők (pl. Liszt Ferenc) is gyakran fordulnak ehhez a forráshoz. A mai szerzők ugyancsak szívesen foglalkoznak vele, az ősi zenei anyag friss ereje ma is hat. Éppen ezért is fontos, hogy a forrást tiszta formájában lehessen megismerni, hiszen az idők folyamán a dallamok és azok megszólaltatása eltorzult, és éppen az újabb európai kutatások helyezik a neumák vizsgálata alapján a megfelelő helyre a szövegek központú interpretálást, amely a gregorián ének lényege. A dallamok énekléséhez a szöveg felől közelíteni – ez merőben új szemléletmód az interpretációban, amely ezidáig a zenei anyagot tette a középpontba. Márpedig a gregorián ének – keletkezését, liturgikus funkcióját tekintve is – nem más, mint énekelt imádság, és így, ebben az eredeti megnyilvánulási formájában nyilván a szöveg az elsődleges, és annak dallami megfogalmazását is ez határozta meg.

A könyv tematikája is hangsúlyosan kitér erre. A fogalmi tisztázások után – amely az előbb elmondottakat is kifejti – történeti áttekintést ad a legújabb külföldi kutatások tükrében, lábjegyzetekben gazdagon bemutatva a forrásanyagot, ezzel az olvasónak utat mutatva a szélesebb körű információhoz. A történeti rész legnagyobb újdonsága magyarországi viszonylatban és magyar nyelven a gregorián szemiológia történeti bemutatása, kialakulásának körülményei, kutatásának módszerei. A gregorián szemiológia az a tudomány, amely a neumák vizsgálata alapján a szövegek központú interpretációt bizonyítja, és amely szakirodalom formájában magyar nyelven még nem jelent meg.

Az új tudomány eredményeinek bemutatását azon liturgikus énekeskönyvek új kiadásainak részletes ismertetésén keresztül tárja fel, amely kiadványok az újabb tudományos kutatások alapján készültek.

A „Szó és neuma” igen fontos fejezet, mivel számottevő szakirodalom ebben a vonatkozásban magyar nyelven még nincs. A szövegek központú dallamértelmezést mutatja be mélyrehatóan. Elemzi a latin szöveg értelmi, kifejezés- és kiejtésbeli sajátosságait, és azokat összeveti a neuma-jelekkel, amelyek a gregorián ének virágkorában, a X. században a szövegértelmezés nyomán keletkeztek, és azt nagyon árnyaltan ábrázolták. Ennek ismerete által a mai karvezetőket és énekeseket elvezetheti ahhoz az interpretációhoz, amelyben a legjobban felfénylik az összefüggés a szöveg és a neuma között.

A könyv utolsó fejezete a gregorián repertoárismereti anyagot tárgyalja a liturgikus funkció szerint, konkrét darabok elemzésével.